

СТАНОВИЩЕ

от д-р Петя Начева Осенова, професор в СУ „Св. Кл. Охридски“

на материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност **‘професор’**
в СУ „Св. Климент Охридски“

по област на висше образование 2. Хуманитарни науки
професионално направление 2. 1. Филология (Общо езиковедие – Когнитивна
лингвистика и словообразуване – (английски език))

Данни за конкурса

Със заповед № РД-38-408 от 14.07.2022 г. на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“ съм определена за член на журито в конкурса по заемането на академичната длъжност ‘професор’.

В конкурса за ‘професор’, обявен в Държавен вестник, бр. 48 от 26 юни 2022 г. като единствен кандидат участва доц. д-р Александра Божидарова Багашева.

Представеният набор от материали от кандидатката включва всички необходими документи по процедурата. Доц. Багашева е изпълнила минималните национални изисквания по чл. 26, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ и изискванията на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

Данни за кандидата

Доц. Багашева се изгражда като отличен учен и преподавател в Катедрата по англицистика и американистика, ФКНФ, СУ „Св. Кл. Охридски“. Тя впечатлява и със своята активна и многопосочна дейност. Доц. Багашева участва в редица обучения у нас и в чужбина за повишаване на своята квалификация, свързана най-вече с дистанционното и електронното обучение. Тя участва или е ръководител на редица научни проекти (към НИС, МОН, международни и др.) и заема отговорни административни длъжности (ръководител на катедра, заместник-декан и др.). Член е на редколегии на уважавани български списания, както и на бордове, свързани с англицистиката и лингвистиката изобщо, в чужбина. Кандидатката има също така богат преводачески опит.

Описание на научните трудове

Кандидатката участва в процедурата със следните общо 18 публикации: 1 монография; 1 двуезичен английско-български речник; 4 книги с тестови задачи за матурата или олимпиадата по английски език; 12 публикации в наши и чужди списания и сборници. От тези публикации 7 са в съавторство.

Научни приноси

Основен труд, свързан с процедурата, е представената монография. Затова на нея обръщам малко повече внимание. Трудът е на английски език със заглавие *Prototypes, Metonymy and Word Formation* и е със следните библиографски характеристики: Sofia, POLIS, 2022 г., 182 стр.

Приносите на изследването са в няколко посоки: разглеждане на конкретен словообразователен модел, а именно на сложната дума, в контекста на теорията на прототипите; разглеждане на езиковото явление в контрастивен план; извеждане на преден план на механизма на метонимията и на аналогията при деривацията на сложни думи; извеждане на подходяща типология на сложните думи в български (съществителните имена) и английски (глаголите).

Монографията е съставена от увод, 6 глави и заключение и е в обем от 182 стр. Библиографията е много богата и наброява над 400 източника. Фокус на изследването е словообразуването от типа сложна дума (типичният термин за германските езици е *compounding*). Интересно е, че това явление се разглежда в контрастивен план с българския език, където то се проектира в няколко различни типа и се анализира нееднозначно в българската граматическа литература – например дали съчетания от типа *бизнес среща* са сложни думи или синтактични съчетания. Авторката е прецизирала своите цели много ясно и разбираемо. Тя изследва тези сложни думи, които се отдалечават от прототипа на сложна дума, като разчита на ролята на концептуалната метонимия и аналогията като основни механизми. В теоретичен план доц. Багашева използва апарата на когнитивната лингвистика, психолингвистиката и конструктивизма. В този смисъл нейното изследване е силно интердисциплинарно и многопланово. За конструктивизма е даден пример с модела на Крофт, който се нарича Радикална конструктивистка граматика (стр. 21). Коментирана е и Когнитивната конструктивистка граматика. В рамките на лексикалистките теории като Опорна фразова граматика например, също има конструктивистки подходи. Напълно подкрепям използването им, защото някои явления в езика не могат добре да бъдат описани

единствено и само композиционално или чрез конституенти. Такива явления са главните изречения с подчинени релативни изречения, многокомпонентните думи, апозициите и др.

Авторката запълва едно важно изследователско поле, където липсва прототипен инвариант на сложните глаголи в английски (стр. 44). Едно важно нейно виждане е, че значението се конструира в умовете на комуникантите чрез използване на различни общи когнитивни стратегии и операции, сред които са метонимията и аналогията. (стр. 52) Според доц. Багашева метонимията е динамичен концептуализиращ механизъм, чиито резултати присъстват, освен на други места, също така и в словообразуването. (стр. 59) От моя гледна точка този подход е особено приносен при разглеждане на сложните думи в двата посочени езика. Авторката разграничава деривационната метонимия от лексикалната и референтната. (стр. 69) Тя дава и нейните отличителни черти, които няма да изреждам тук, но важното е, че това е механизъм за ново лексикално понятие. Подкрепям виждането за използването на *qualia* структурата на Пустейовски при анализа на вербоцентричните съществителни имена, защото тя описва основните семантични признаци на типовете имена. За мен като българист и славист особено интересна е част *Четвърта*, където се дискутират сложните съществителни в български. Приносно е предложението на авторката да сведе петте идентифицирани групи отношения до две – координационна и субординационна. Много интересна насока за бъдеща работа би било отбелязаното наблюдение за конкуренция между моделите. Например моделът на сложните съществителни от синтетичен тип (*бизнес дарение*) се конкурира с още по синтетичния модел *кръводаряване* или синтетичният модел *бинго зала* се конкурира с предложно изразяване от типа *зала за бинго*. Следващата, пета част, също е изключително приносна, защото разглежда редупликативните сложни думи. Представена е таблица със сравнение на моделите в български и английски. За мен е интересно да разбере къде попада типът за маскиране на информация от реда на показателните местоимения *там и там* – дали при *близо и далеч*, или е нужен нов тип, или никъде. (стр. 96). Авторката разглежда представените редупликативни модели като специален вид съ-сложна дума. За английския език доц. Багашева използва и фрейми, защото за този език има добър достъпен ресурс FrameNet.

Заключението на книгата всъщност дава много повече информация от едно стандартно заключение. Изобщо монографията е написана в много раздвижен и диалогичен

стил, което прави текста много приятен за четене. Едва в заключението например се дава дефиниция за сложна дума. (стр. 132)

В представените публикации са разгледани задълбочено редица интересни езикови проблеми, които са засегнати и в монографията. Във фокуса на изследванията на доц. Багашева са следните теми: семантиката на сложните вербоцентрични думи в контрастивен аспект – английски и български; семантичен и концептуален анализ на сложните глаголи в английски; прилагане на семантиката на фреймите за сложните глаголи в английски език; изследване на вербоцентричните сложни съществителни имена; сложните думи от гледна точка на словобразуването; концептуализациите на различни понятия в български и английски и др.

Извеждат се важни изводи, като например, че в българския език иконичността е с по-висока степен от английския, изразяването на аналитичността е различна, продуктивността за образуване на сложни глаголи в английски е висока, докато в български почти липсва; показват се три модела на модифициране на концептуалните рамки на сложните глаголи в английски език (чрез експлицирането на конституент; чрез моделиране в пространствена схема и чрез концептуално смесване); изследват се механизмите на словотворчеството в междуезиковия превод; изясняват се параметрите на оценъчната морфология в българския, като се стига до извода, че те представляват: „градуална квантификация на обекти, събития и техните характеристики“ и квалификативните преноси, свързани с това, интерпретируеми единствено в непосредствен контекст“.

В преобладаващата част на своите публикации авторката използва подходи от когнитивистиката (особено процесите на метонимия и метафоризация) и конструктивизма.

Участието на доц. Багашева в създаването на речници и материали за матура и олимпиада показва и практическата насоченост на нейните изследвания.

Кандидатката е представила 29 цитирания. От тях 7 са в списания, индексирани в Скопус и/или Web Of Science.

Преподавателска работа

Кандидатката има богат преподавателски опит. Тя преподава в СУ „Св. Кл. Охридски“ от 2004 г., което означава, че до момента притежава натрупан солиден стаж. Води курсове на всички образователни равнища – бакалавърски (практическа граматика, семантика, увод

в общото езикознание), магистърски (когнитивни подходи, приложна лингвистика, лингвистична антропология) и докторантски (когнитивни подходи, езикови модели).

Заклучение

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове на кандидатката, както и след и анализ на тяхната значимост и приноси, убедено давам своята положителна оценка и препоръчвам на Научното жури да избере доц. д-р Александра Багашева на академичната длъжност „професор“ в СУ „Св. Климент Охридски“ по област на висше образование 2. Хуманитарни науки професионално направление 2. 1. Филология (Общо езикознание – Когнитивна лингвистика и словообразуване – (английски език)).

24.10.2022 г.